

Til
Barne- og familiedepartementet

Fra
Norsk Fosterhjemsforening

Høringssvar fra Norsk Fosterhjemsforening i forbindelse med lovforslag til Kvalitetsreformen i barnevernet

1.0 Innledning

Takk for muligheten til å gi innspill.

Departementets forslag til regler for styrket rettsikkerhet i kap. 5,6, og 7 er av direkte betydning for barn i fosterhjem og fosterhjemmene, og er vårt hovedfokus i høringen.

Foreningen er meget glad for mange av forslagene. Vi anser at departementet virkelig har lyttet til fosterhjemmene og barna og forstått det reelle landskapet. Dette er veldig viktig for rekrutteringen. Vi håper derfor at forslagene vedtas, men med endringer som kommer frem i høringsinnspillet vårt. Det er stort behov for ytterligere endringer, men vi er nå på god vei.

Norsk Fosterhjemsforening har rundt 3000 fosterhjem som medlem, og er talerør for alle medlemmer av fosterhjemmet; barnet som er flyttet inn i fosterhjemmet, barnets fosterforeldre og barnets fostersøsken. Foreningens fanesak er å styrke barn i fosterhjem sin rettssikkerhet og kvaliteten i tjenesten til barn og voksne i fosterhjemmet for å øke stabiliteten rundt barnet.

Alt vi spiller inn er motivert av hensynet til ivaretagelse av barnets behov som et overordnet hensyn. Innspill fra oss er basert på systematisert brukerkunnskap gjennom våre årlige Fosterhjemsundersøkelser, fra 2021 – 2024.

Hele 9 av 10 barn som ikke kan bo i foreldrehjem, bor i fosterhjem.

Fosterhjem som er trygge og stabile gir mange barn god utvikling. Hva skulle Norge gjort uten fosterhjemmene? Vi har i dag en fosterhjems Krise, som gjør at flere hundre barn utsatt for omsorgssvikt el av andre grunner trenger et hjem, må stå lenge i kø uten et stabilt og forsvarlig tiltak

Fosterhjem som tiltak sparer samfunnet for betydelige beløp. 1 krone investert i fosterhjem gir 11 kroner tilbake til samfunnet, jf [rapport fra Menon Economics](#). Samtidig går lite av ressursene tilbake til fosterhjemmene og barnet.

Vi etterlyser rettighetsbaserte ordninger som gir garantier og klare rettigheter til de som tar på seg et fosterhjemsoppdrag på ytelser og tiltak de da har krav på. Det er kommunen som har eneansvar for kommunale fosterhjem, her er det stor variasjon og hensyn til innsparing kan ofte være førende.

65 % av fosterforeldre i Fosterhjemsundersøkelsen 2024, sier at de ikke vil eller er usikre på om de kan anbefale andre å bli fosterforeldre. Dette handler ikke om barna, men om systemet!

Utfordringsbildet i feltet vil vi ikke beskrive nærmere her i dette høringssvaret, men henviser til [Fosterhjemsundersøkelsene fra 2021 – 2023](#) og [Fosterhjemsundersøkelsen 2024](#), hvor utfordringsbildet er detaljert og grundig beskrevet.

Vi viser også til høringsinnspill fra Barneombudet, som vi slutter oss til. Ber om at det spesielt legges vekt på Barneombudets innspill vedrørende avklaring av retten til familieliv i fosterhjemmet og rettsvirkningene av dette, samt deres innspill til kapittel 7.

Foreningen viser til vårt skriv til departementet 5. januar 2024 «[Oppsummering av vårt lovforslag til nye prosessuelle rettigheter](#)» som et viktig innspill og utviklingsarbeid vedrørende retten til familieliv i fosterhjemmet.

2.0 Norsk Fosterhjemsforening sine innspill

2.1 Kapittel 5, Styrking av barns medvirkning og prosessuelle rettigheter, oppfølging av foreldre m.v

2.1.1 Departementet ber i 5.2.5 om vårt syn på to alternative forslag

- *Det ene alternativet er å senke 15 aldersgrensen for partsrettigheter til 12 år. Dette vil innebære at barna blant annet har rett til innsyn i sakens dokumenter, kan påklage vedtak og kan delta i forhandlings- og rettsmøter. Videre vil barna få oppnevnt en egen advokat i saker for nemnda og domstolen. Samtidig er dette alternativet supplert med en snever adgang til å begrense barnets rett til innsyn i saksdokumenter og deltakelse i nemndsmøter for å beskytte barnet mot skade.*
- *I det andre alternativet foreslås det at nemnda oppnevner advokat for barn fra fylte 12 år i saker for nemnda selv om barnet ikke er part.*

Departementet ber også om høringsinstansenes syn på om det er andre tiltak enn å senke aldersgrensen, som kan sette barnevernet i bedre stand til å realisere barnets rett til medvirkning, uansett alder, og i alle faser av en sak.

Foreningens innspill:

Vi støtter forslag hvor alder for barns partsrettigheter senkes fra 15 til 12 år med snever unntaksregel for å unnta fra dokumentinnsyn og unntak fra rett til å delta i nemnd basert på individuell vurdering, samt at også barn under 12 år kan gis partsrettigheter etter individuell vurdering.

Det alternative forslaget hvor barnet fra 12 år får rett til å representeres ved advokat, men ikke partsrettigheter, gir ikke barnet mulighet til å klage og få overprøvd inngripende avgjørelser barnet er uenig i, hos nemnd, tingrett og statsforvalter.

Vi ber imidlertid om at departementet lar alternativ to gjelde for de barn som ikke selv kan få selvstendige partsrettigheter, slik at alle barn som flyttes ut av hjemmet får tiltak som styrker disse barnas rettsikkerhet.

Advokater må være spesielt kvalifisert til å representere og ivareta barn.

Det bør følges med på praksis i DK der barn som er 10 år har partsrettigheter og se om dette er å etterfølge også i Norge. For øvrig anser vi at alle unge voksne skal ha rett på advokat i ettervernsfasen.

Barn som flyttes ut av hjemmet er en særskilt sårbar gruppe, som utsettes for samfunnets mest inngripende tiltak. En god del av barna mangler foreldre som kan ivareta deres beste i saksprosessen. I en del saker har barn interesser i motstrid med foreldrenes interesser. Barneverntjenester kan i en del saker svikte i å sikre hensynet til barnets beste. Kraftfulle tiltak for å styrke rettsikkerheten er dermed særledes viktig.

For ytterligere å sikre barns medvirkning og rettsikkerhet, mener vi at fosterforeldre må få prosessuelle rettigheter /partsrettigheter i barnevernssaken slik at de kan bidra til å ivareta og opplyse saken for å bidra til å sikre en helhetlig vurdering av barnets beste. Barn har behov for at noen kan stå på for dem og sikre at de får sin rett og tiltak til barnets beste. Det er viktig at fosterforeldre har utvidete prosessuelle rettigheter/ partsrettigheter uavhengig av om barnet selv har egne partsrettigheter i saken.

Hensynet til sakens fulle opplysning tilsier at fosterforeldre gis prosessuelle rettigheter: Fosterforeldre kan ofte være de som kjenner barnet best, der barnet har bodd lenge i fosterhjemmet. I dag har fosterforeldre ikke innsynsrett, ikke rett til kontradiksjon, ikke rett til å være til stede i samtaleprosess, nemnd og evt domstol, der man skal kartlegge hva som er best for barnet. Barnet mister derved en sentral del av sin representasjon der fosterforeldre ikke får delta i saken. Det vil ofte oppstå rett til familieliv med fosterfamilien, og forutsetning for at rettigheten kan ivaretas er at fosterforeldre gis prosessuelle rettigheter. Det å gi fosterforeldre styrkede prosessuelle rettigheter vil ikke endre *hvem* som bestemmer – det vil fortsatt være barneverntjenesten eller barneverns og helsenemnda som bestemmer i saken. Barnets foreldre vil fortsatt ha de samme rettighetene som før. Dersom styrking av prosessuelle rettigheter kan gi informasjon som får betydning for resultatet, og en helhetlig og opplyst vurdering av barnets beste, er det et viktig argument for å styrke de prosessuelle rettighetene.

Hvis barnet har andre interesser enn foreldrene og barnevernet, eller barnevernet gjør feil beslutninger, så har ikke barn i fosterhjem noen som kan stå på for dem og kjempe for deres interesser. Barna har svært svak rettsikkerhet når de offentlige har overtatt omsorgen. Fosterhjemmets stemme er for svak i systemet. Det går ut over rettsikkerheten til barn i fosterhjem. Fosterhjemssystemet er en ordning som skal sikre at staten ivaretar sine omsorgsforpliktelser overfor barn som ikke kan bo hos sin biologiske familie. Det er ved å styrke fosterhjemmenes stilling at staten kan sikre at barna får den oppfølgingen som er nødvendig etter en omsorgsovertagelse.

Se rapport basert på Fosterhjemsundersøkelsen 2024 side 7, der 92,2 % av fosterforeldrene sier det er viktig at de får rett til å uttale seg, rett til å påklage alle avgjørelser som gjelder barnets sak for å ivareta barnets beste når det gjelder vedtak i barnevernssaken.

Vi viser til hvor alvorlig det kan gå når barnets interesser er i strid med foreldrenes og det offentliges interesser, når fosterforeldre ikke har prosessuelle rettigheter. Ref sak avgjort i nemda i Rogaland hvor et barn på 11 år som hadde bodd i fosterhjemmet i 10 år, ble tilbakeført til far – som hun hadde hatt lite samvær med, og mot sin vilje og ikke hadde mulighet til å påklage avgjørelsen. Fostermor hadde ikke prosessuelle rettigheter til å sikre sakens opplysning, hadde ikke rett til innsyn i saken, ikke rett til å avklare misforståelser og utøve kontradiksjon, hun hadde ikke rett til å være til stede i nemnd i forhandlingene om hva som var barnets beste, da, hun manglet rett til å påklage avgjørelsen og hadde heller ikke rett til å få selve vedtaket.

Vi ser at departementet selv, i forslaget om barns rett til å klage på flyttevedtak, fører samme argumentasjon som vi gjør over; Departementet viser til at barnets klagerett og rettsikkerhet, vil støttes og styrkes ved at fosterforeldre også gis rett til å klage på flyttevedtak. Det samme gjelder i andre typer avgjørelser som er viktige i barnevernssaken.

Barnets medvirkning og prosessuelle rettigheter som gjelder samvær må ha som tydelig premiss at ingen barn skal tvinges til samvær. Samtidig er samvær som er til det beste for barnet av stor viktighet for barnet, foreldre og fosterforeldrene. Det bør være fortløpende vurdering av barnets reaksjoner på samvær og om en evt motstand mot samvær kan være begrunnet i helseskadelige forhold. Se nærmere våre kommentarer til departementets notat kap 6.5.

Retten til tillitsperson bør også operasjonaliseres og sikres i den enkelte sak. I dag er det mange barn i fosterhjem som ikke har tillitsperson.

2.1.2 Barnets rett til å klage på vedtak som innebærer at barnet må flytte

Departementet ber om vårt innspill til forslag i 5.3.4

For å styrke barns rettsstilling foreslår departementet ny regel som gir barn uavhengig av alder og partsstatus, rett til å påklage barneverntjenestens vedtak om hjelpetiltak etter § 3-2 til statsforvalter. Det er opphold i fosterhjem el institusjon, eller nytt tiltak botiltak med heldøgns bemanning. Barn gis og klagerett på flyttevedtak ut av fosterhjem og institusjon etter § 5-5 til nemnda.

Foreningens innspill:

Vi støtter forslaget.

Vi mener klageadgangen må utvides til også å gjelde vedtak om flytting ved *tilbakeføring*. Dette kan være like inngripende for barnet som flytting ut av foreldre hjem eller fosterhjem. Merk avgjørelsen i Nemda i Rogaland, hvor barnet på 11 år var avskåret fra å klage på en tilbakeføring etter 10 år i fosterhjem.

Vi mener at både barnet, og fosterforeldre må få klagerett på avgjørelser om tilbakeføring. I Danmark foreslås at fosterforeldre el andre omsorgspersoner, for barn under alder for partsrettigheter kan be om uavhengig vurdering av tilbakeføring. Slik bør det også være i Norge.

Vi legger til grunn at hverken barnet eller fosterforeldre har rett til å påklage vedtak om flytting *fra fosterhjem* som frivillig hjelpetiltak. En klagerett som ovenfor bør også innføres for barnet og fosterforeldre der fosterhjem er frivillig hjelpetiltak. Fosterhjem som frivillig hjelpetiltak skal i utgangspunktet være av meget kort varig. Vi ser av Fosterhjemsundersøkelsene at relativt mange barn bor langvarig i fosterhjem som frivillige hjelpetiltak. Utvalget foreslo at også fosterbarn i fosterhjem som frivillige hjelpetiltak skulle ha klagerett på flytting ut av fosterhjemmet. Videre i høringsnotatet, foreslås en vurdering av frivillige hjelpetiltak pr 6 mnd. Det er allikevel nødvendig med en klageadgang, da det ikke finnes sikring av endret praksis som følge av forslag til ny regel – dvs plikt til vurdering hver 6. måned. Dette er allerede i dag noe som barneverntjenesten har plikt til å vurdere.

Det må sikres at barn ikke flyttes ut av fosterhjem før klagesak er avgjort, med mindre hensyn til barnets helse og sikkerhet tilsier dette. I dag gir ikke klage på flyttevedtak ut av fosterhjem automatisk utsatt iverksettelse, det effektueres ofte etter at vedtak er truffet. Vi mener at barnets klageadgang også må gi rett til å begjære utsatt iverksettelse og evt klage på avslag om dette.

Det er viktig at statsforvalter prioriterer klager fra barn.

Vi påpeker at barn som ikke har partsrettigheter likefullt må få rett til å være representert med advokat, jf vårt forslag under pkt 2.1.1.

2.1.3 Tydeliggjøre adgangen til å henvende seg til statsforvalteren (tilsynsklager)

Departementet ber om vårt innspill til forslag i 5.4.3

Adgangen barn og foreldre har til å henvende seg til statsforvalter foreslås å tydeliggjøres i loven.

Foreningens innspill:

Vi støtter forslaget.

Det er også viktig å synliggjøre i lovteksten at også fosterforeldre har adgang til å henvende seg til statsforvalter som tilsynsmyndighet. Dette er viktig for ivaretagelse av fosterbarnets rettsikkerhet. Fosterhjemsundersøkelsene viser at mange fosterforeldre ikke henvender seg til statsforvalteren som tilsynsmyndighet. Selv om de har behov for slik kontakt er det flere som er bekymret for relasjonen til barneverntjenesten om de kontakter statsforvalter. Å eksplisitt regulere at adgang til å henvende seg til statsforvalter også gjelder fosterforeldre, kan bidra til å normalisere dette. En del fosterforeldre er heller ikke kjent med adgangen de har til å kontakte statsforvalter.

2.1.4 Nemnda tydeliggjør antatt varighet og foreldrenes utviklingsbehov i vedtaket om omsorgsovertagelse

Departementet ber om vårt innspill til forslag i 5.5.4

For å styrke oppfølging av foreldre etter en omsorgsovertakelse anser departementet at forslaget kan bidra til å øke muligheten for at barn og foreldre kan gjenforenes.

Foreningens innspill:

Vi støttet forslaget og understreker at det er for mye uforutsigbarhet i dag.

Foreningen peker på at uforutsigbarheten om hvor lenge barnet skal bo i fosterhjemmet kan skape uro og påvirke barnets opplevelse av stabilitet.

Det er viktig at barneverntjenesten jobber målrettet og proaktivt med relasjonene til, og mellom, både foreldrene og fosterforeldrene, for å skape godt samarbeidsklima hos de voksne rundt barnet og forutsetning for gode samvær. Tiltak som [Brobyggerprogrammet](#) vil kunne hjelpe barneverntjenesten å bidra til dette.

2.1.5 Plikt for barneverntjenesten til å tilby oppfølging ved og etter opphevelse av et vedtak om omsorgsovertakelse

Departementet ber om vårt innspill til forslag i 5.6.4

Etter gjenforening skal barneverntjenesten ha plikt til å følge opp foreldre i 6 måneder, og dette er basert på samtykke fra foreldre.

Foreningens innspill:

Foreningen støtter forslaget, men anser ut fra hensynet til barnet, at foreldre må være pliktig til å motta oppfølging fra barneverntjenesten etter en tilbakeføring. Dette kan i mange tilfeller være en stor og krevende overgang for barnet, og familien. Praksis viser at flere barn på ny må flyttes etter tilbakeføring.

Vi er uenig i departementets vurdering at plikt til å motta oppfølging kan anses for et for stort inngrep i familielivet. Bakgrunnen er jo at barnet har bodd utenfor foreldrehjemmet fordi det har vært hjemmel for inngrep i familielivet.

Man må kunne gå fra det mer til det mindre. Vi viser og til reglene om tvungne hjelpetiltak i hjemmet som er en parallell. Er oppfølging kun basert på frivillighet og samtykke, vil jo dette når som helst kunne trekkes tilbake etter at gjenforening har skjedd. Vi anser at familien må gis like omfattende hjelp, koordinering av andre tjenester og støtte som det fosterfamilien og barn i fosterhjem mottar. Som tidligere nevnt må det gis retningslinjer for hva oppfølgingen av foreldre skal inneholde.

Vi mener at lovforslaget må suppleres med en regulering av forholdet mellom barn og tidligere fosterhjem ved tilbakeføring. Her må retten til ivaretagelse av familieliv iht EMK art 8 og relasjonen ivaretas mellom fosterfamilie og fosterbarn. At man har en slik rettighet iht menneskerettighetene bør gå frem av barnevernloven. Norge er forpliktet til at norsk lov ivaretar forpliktelsene iht menneskerettighetene.

Videre må fosterfamilien få hjelp og støtte til å takle en sorg som ofte følger med en tilbakeføring, og sikres rett til medvirkning og rolle i planlegging av prosessen og samarbeidet ved tilbakeføring.

Det er viktig å sikre god planlegging av overgangen.

Gjenforening må kun skje med bakgrunn i barnets beste som førende prinsipp.

2.2 Kapittel 6, Stabilitet i fosterhjem

2.2.1 Beslutningsmyndighet for fosterforeldre

Departementet ber om vårt innspill til forslag i 6.2.4

Departementet presiserer rammene for barneverntjenestens omsorgsansvar. Restforeldreansvaret skal fortsatt innebære avgjørelser mht valg av type skole og grunnleggende personlige forhold, og foreldre er fortsatt verger til barnet. Dette vil fortsatt innebære vansker med bank id og annen representasjon som foreldre fortsatt må ivareta, siden de er verger. Fosterforeldre skal mest mulig få samme rett til å ta avgjørelser som vanlige foreldre. Utgangspunktet skal dermed være at de fleste avgjørelser barneverntjenesten tar skal kunne overlates til fosterforeldrene. Barneverntjenesten kan gi fosterforeldre eller institusjon der barnet bor, fullmakt til å ta avgjørelser på vegne av barnet også utover å ivareta omsorgen for barnet i det daglige. Barneverntjenestens eventuelle beslutning om å ikke gi slik fullmakt, må begrunnes særskilt. Fosterforeldres fullmakter skal fremgå av fosterhjemsavtalen jf 9-6. Det foreslås at fosterforeldre skal ha myndighet direkte i særlov til å ta avgjørelser på vegne av barnet. Dette gjelder oppfølging av barn i barnehage og skole og i oppfølging av

barnets helse. Fosterforeldre har plikt til å informere barneverntjenesten om forhold den bør være kjent med for å ivareta sitt overordnede omsorgsansvar. Dersom barneverntjenesten mener fosterforeldrenes vurderinger i et vesentlig spørsmål klart ikke er til barnets beste er det barneverntjenesten som tar avgjørelsen.

Foreningens innspill:

Vi støtter forslaget.

Det er viktig at barn i fosterhjem der barneverntjenesten har overtatt omsorgen, kan leve liv mest mulig som andre barn, og at fosterforeldre har fullmakt til å ivareta dette.

Barnevernutvalget foreslo at restforeldreansvaret i barnevernloven innsnevres og bla valg av type skole ikke lenger omfattes, men departementet går ikke videre på det. Foreningen anser at valg av skole ikke bør være del av restforeldreansvaret. Hensynet til at skolevalg kan tilpasses det konkrete barnets behov i nærmiljøet med vennekrets og praktiske hensyn tilsier at det ikke inngår i restforeldreansvaret.

Det klare utgangspunkt er at det er barneverntjenesten som har det overordnede omsorgsansvaret for barnet og som bestemmer hvilken fullmakt fosterhjemmet skal få. Vi ser behov for rettsikkerhetsgarantier i tilfeller der det er samarbeidsvansker mellom fosterhjem og barneverntjeneste som kan gå ut over vurdering av fullmaktsspørsmålet og dermed ivaretagelse av barnets beste. Av fosterhjemsundersøkelsen fremkommer at en god del fosterforeldre oppgir å ha hatt samarbeidsvansker med barneverntjenesten. Det er ønskelig at der barneverntjenestens avgjørelse om ikke å gi fosterforeldre utvidet fullmakt, evt beslutter å trekke tilbake fullmakt som er gitt, anses være et enkeltvedtak som det vil være mulig for fosterforeldre å påklage til statsforvalter. Tilsvarende, der barneverntjenesten og fosterforeldre er uenige i hva som klart er best for barnet, for eksempel i forhold til saker innen skole og helse: her bør det være mulig for fosterforeldre å få rett til at statsforvalter kobles inn med plikt til å overprøve barneverntjenestens vurdering.

Vi ønsker at det skal gå frem eksplisitt av bestemmelsen/ og særlov at fosterforeldre har fullmakt til å klage på offentlige vedtak som gjelder barnet iht særlovgivningen. Det må gå frem at fosterforeldre alltid har rett til løpende innsynsrett i saker i det offentlige som gjelder barnet. Det må også gjelde innsynsrett i barnevernssaken. Hensynet til å skjerme mot innsyn i forhold til evt særskilte opplysninger om foreldrene kan unntas iht hjemmel i forvaltningsloven, og er ikke argument mot at fosterforeldre som en del av sitt omsorgsansvar er oppdatert i barnets sak, og muliggjøre hensiktsmessig oppfølging av barnet.

At foreldre fortsatt har vergeansvar etter omsorgsovertagelse byr fortsatt på problemer for en rekke fosterbarn, bla i forhold til bank id mm. Vår erfaring er at adgang til oppretting av midlertidig verge ikke er en praktisk og lett tilgjengelig løsning. Vi håper det løses med bebudete endringer i vergemålsloven som må sikre situasjonen spesielt i forhold til fosterhjemsfeltet.

Det må avklares hvilke praktiske og juridiske hindre som gjenstår for barn i fosterhjem og som er avdekket i fosterhjemsundersøkelsen 2023 pkt 3.12. Disse må løses snarest mulig.

2.2.2 Økonomiske rammevilkår for fosterforeldre

Det foreslås å lovregulere økonomiske rammevilkår for fosterforeldre. Det omfatter blant annet å lovfeste en plikt for barneverntjenesten til å yte godtgjøring og utgiftsdekning til fosterforeldre, samt at kommunen plikter vurdere behov for frikjøp. Forslagene er ikke ment å endre på at målet om at støttetiltak til fosterhjem i større grad skjer gjennom oppfølging og veiledning enn økonomisk forsterkning, men er ment å skape forutsigbarhet om hvilke rammer barneverntjenesten skal vurdere og plikt for kommunene til å kompensere for manglende tjenestepensjon ved frikjøp. Med økonomiske rammevilkår menes her godtgjøring, herunder dagens grunnstøtte, utgiftsdekning og kompensasjon ved manglende opptjening av tjenestepensjon.

Departementet ber om vårt innspill til forslag i 6.3.4.3

➤ Godtgjøring og utgiftsdekning herunder nivå på godtgjøring og utgiftsdekning

Forslaget er ikke begrenset til grunnstøtte, men er en generell plikt til å yte økonomisk godtgjøring og utgiftsdekning uten nærmere angivelse av nivået på ytelsene.

Departementet viser til KS sine veiledende satser for grunnstøtte og utgiftsdekning, og legger til grunn at kommunene tar utgangspunkt i disse når de økonomiske rammene for fosterhjemsoppdrag fastsettes.

Departementet spør spesielt om nivået på ytelsene bør fremgå av veiledende satser i faglig anbefalinger eller om nivået på ytelsene bør reguleres, fortrinnsvis i forskrift.

Foreningens innspill:

Foreningen støtter å lovregulere økonomiske rammevilkår for fosterforeldre.

Økonomiske rammevilkår for fosterhjem må lovfestes og konkretiseres i forskrift, slik at de blir rettslig forpliktende for kommunene. Foreningen anser at nivået på ytelsene bør reguleres i forskrift, hvor det tydelig bør komme frem at det er et minimumsnivå, og ikke skal oppfattes som standardnivå.

Fosterhjem må få tydelige økonomiske rettigheter konkretisert og forankret i et lovhjemlet regelverk. Det må tydeliggjøres kunnskapsbaserte kriterier for vurdering av alle faglige og økonomiske rammevilkår som må forankres i lov/forskrift, og ikke kun være normerende faglige anbefalinger. Vi er kjent med at enkelte barneverntjenester sier de ikke anser seg rettslig forpliktet av veiledende satser i faglige anbefalinger. Dermed gir de heller ikke forutsigbarhet til fosterforeldre. Trygge økonomiske rammer er viktig for å sikre fosterhjem stabilitet og forutsigbarhet.

Departementet har nylig lagt om sin praksis slik at kommunenes ytelser til fosterhjemmene anses som enkeltvedtak med klageadgang til statsforvalter. Dette er et meget stort fremskritt og betyr mye for fosterforeldre og barneverntjenester og for stabilitet i fosterhjemmene. Vi ber om at departementet i sitt videre arbeid sikrer utforming av et rettighetsbasert regelverk som konkretiserer fosterforeldres rammevilkår/ rettigheter, og som sikrer at klageadgangen til statsforvalter blir reell og effektiv og derved kan fylle rollen som en viktig rettssikkerhetsgaranti.

Departementet ber om vårt innspill til forslag i 6.3.4.4

➤ Frikjøp

Departementet foreslår å innta i loven at barneverntjenesten jevnlig skal vurdere behov for frikjøp av fosterforeldre. Vurderingen skal skje gjennom hele fosterhjemsløpet.

Foreningens innspill:

Foreningen støtter forslaget, men det må konkretiseres hvilke kriterier og lages et rettslig forpliktende regelverk som skal ligge til grunn for barneverntjenestens vurdering av frikjøp. Der vilkår for frikjøp iht et slikt regelverk foreligger, må det være en plikt for barneverntjenesten til å frikjøpe fosterforelderen.

Vi er enig i at barneverntjenestens plikt til å vurdere frikjøp må være en løpende forpliktelse så lenge fosterhjemsoppholdet varer, og avklares i dialog med fosterforeldrene.

Fosterhjemsundersøkelsen rapport 2024 kap 4 viser at det er behov for økt frikjøp av fosterforeldre, og at de må ha rett på full kompensasjon for tapt arbeidsinntekt, samt at fosterforeldre må gis trygge arbeidsforhold med tilsvarende rettigheter som ordinære arbeidstakere. For at flere fosterhjem skal kunne stå i oppdraget, og for at omsorgen barna får i fosterhjemmet skal være av kvalitet, er frikjøp sentralt.

Departementet beskriver noen forutsetninger i høringsnotatet i tilknytning til frikjøp som vi ikke kjenner igjen med utgangspunkt i vår innsamlede systematiserte brukerkunnskap i Fosterhjemsundersøkelsene:

- at det fortsatt skal være mål at forsterkning av fosterhjem i større grad skal skje gjennom oppfølging og veiledning fremfor frikjøp/ økonomisk forsterkning av fosterforeldre. Vi viser til fosterhjemsundersøkelsene, som med tydelighet viser at det ikke er enten eller – men både og, at man i mange tilfeller trenger *både* frikjøp, veiledning mm for å ivareta behovet til barnet, fostersøsken og andre i fosterhjemmet. Vi savner en beskrivelse og erkjennelse i høringsnotatet av at mange av barna har store omsorgs og rehabiliteringsbehov, jf Care undersøkelsen. Dette gjelder så vel i første fase etter at barnet har flyttet inn og i påfølgende perioder av fosterhjemsoppholdet. Behov kan variere avhengig av hvilken fase barnet er i, og belastningen fosterhjemmet står i. Det må alltid gjøres en individuell konkret

vurdering, og frikjøp må ikke begrenses der det etter faglige vurderinger er nødvendig å ivareta barnets beste og fosterhjemmets stabilitet. Man må her legge stor vekt på fosterhjemmets uttalte behov. Vurderingskriteriene for frikjøp må gå frem av bindende regelverk, dersom klageadgang til statsforvalter skal innebære en realitet. Vi viser til at mange barn i kommunale fosterhjem kan ha like store omsorgsbehov som barn som kommer i spesialiserte fosterhjem, og det er høyst tilfeldig hvilke barn som kommer i hvilken type fosterhjem, men rammebetingelsene som gis er høyst forskjellige.

- Bufdirs faglige anbefaling for frikjøp angir at alle fosterforeldre frikjøpes den første fase barnet flytter inn, men slik at det er angitt standarder for lengden av frikjøp basert på barnets alder. Jo yngre barnet er dess lenger periode frikjøp det første året. Vi har tidligere påpekt at barnets alder ikke er indikasjon på behov for frikjøp og at ofte eldre barn kan ha større utfordringer og at alder dermed ikke i seg selv er et egnet kriterium. Det må her som ellers gjøres gode individuelle og faglige vurderinger og ingen generelle antagelser og presumpsjoner uten grunnlag i fosterhjemmenes egne erfaringer.
- Departementet skriver at det sjeldent er behov for frikjøp under ettervern. Foreningen understreker at det forhold at barnet fyller 18 år ikke endrer behovet for forsterkede omsorgstiltak som ungdommen evt fikk dekket inntil hen fylte 18. Imidlertid erfarer foreningen at forsterkningstiltak kan forsvinne utelukkende grunnet ungdommens alder, og ikke ut ifra en individuell vurdering av omsorgsbehovet. Det er viktig at departementet anerkjenner at mange av barna har store omsorgs og rehabiliteringsbehov, og overgang til voksenlivet kan for flere være betydelig mer krevende enn for ungdom flest.
- Departementet legger til grunn i drøfting at fosterforeldre som ikke er i lønnet arbeid når barnet flytter inn, bør kompenseres på minimum 2 G i tillegg til den faste grunnstøtten. Foreningen understreker at om en fosterforelder ikke er i lønnet arbeid på tidspunkt det er aktuelt å gå inn i et fosterhjemsoppdrag, må ikke tale i disfavør mht lønnsnivå. Man må da se lønnsnivå i tidligere arbeidsforhold, eller vurdering av lønnsnivå i andre relevante, mulige arbeidsforhold som kunne vært inngått.
- En relativt stor andel fosterforeldre opplever at de må si fra seg sitt arbeidsforhold utenfor hjemmet grunnet at de ikke lenger har rett til ulønnet permisjon iht arbeidsmiljølovens regler. De kommer da i en meget vanskelig utrygg situasjon grunnet at de har prioritert barnets omsorgsbehov. De er da prisgitt barneverntjenestens vurdering av frikjøp. Det er nødvendig å ivareta og sikre disse fosterforeldrene sin situasjon. De fosterforeldre som har måttet si opp/mistet sin jobb utenfor hjemmet grunnet langvarig behov for frikjøp, må sikres økonomisk trygghet gjennom særskilte ordninger.
- Foreningen peker på at frikjøp kan sette mange fosterforeldre i en vanskelig situasjon, men ofte er frikjøpet en forutsetning for at man kan gi barnet god omsorg og greie å stå i omsorgsoppdraget over tid. Vi viser til Fosterhjemsundersøkelsens rapport 2023 pkt 3.4. hvor vi anbefaler en rekke tiltak for å ivareta frikjøpte fosterforeldre slik at det er det offentlige og ikke den enkelte fosterforelder som bærer økonomiske risiko ved frikjøpsordninger. Disse tiltakene bør også hjemles i forskrift.
- Vi er kjent med at fosterforeldre i en del saker henvises til å søke pleiepenger fra NAV i stedet for å få fortsatt frikjøp der barn trenger langvarig frikjøp. Vi stiller stort

spørsmål ved berettigelsen av dette. Det bør i tilfelle, om det skal aksepteres, måtte hjemles i frikjøpsregelverket, slik at fosterforeldre vet hva de går til, om de tar på seg fosterhjemsoppdraget. Spørsmålet er også om den frikjøpte fosterforelder i så tilfelle vil få kompensert for tjenstepensjon, hvilket vil bero på utforming av regler for rett til kompensasjon for tap av tjenstepensjon for frikjøpte, som vi forutsetter vil bli utformet.

Departementet ber om vårt innspill til forslag i 6.3.4.5.

➤ Pensjon

Det foreslås å innta i lov at barneverntjenesten skal kompensere frikjøpte fosterforeldre for manglende opptjening av tjenstepensjon. Formålet er å hindre at fosterforeldre taper økonomisk på frikjøp og gi økt forutsigbarhet. Forslag vil gjelde alle som frikjøpes og ikke en nedre grense for hvem som omfattes og uavhengig av frikjøpsgrad, og fra første dag av frikjøpet. Forslaget innebærer ikke å innføre en pensjonsordning for fosterforeldre, men at fosterforeldre gis en godtgjøring som er tiltenkt sparing til tjenstepensjon. Dekning av pensjon forutsetter statlig bevilgning på statsbudsjettet.

Foreningens innspill:

Foreningen er meget glad for departementets forslag. Dette er en viktig sak som foreningen har arbeidet for lenge og som frikjøpte fosterforeldre har etterlyst. Innholdet i ordningen må konkretiseres nærmere i lov/ forskrift slik at forslaget får reell økonomisk betydning for frikjøpte fosterforeldre og blir en klar rettighet. Det er viktig å få noe i stand snarest mulig som kompenserer for løpende tjenstepensjonstap som mange frikjøpte i dag opplever.

Det er hensiktsmessig å ivareta fleksibilitet slik at det primære er å sikre den frikjøpte en best mulig ordning, enten det er innbetaling i eksisterende pensjonsordning man har gjennom jobb utenfor hjemmet, eller på annen måte.

Det hadde vært ønskelig med en egen pensjonsordning for frikjøpte fosterforeldre. Ved å ha en egen pensjonsordning for fosterforeldre viser staten at man anerkjenner den store innsatsen som frikjøpte fosterforeldre yter. Som kjent er det ofte tilfeldig om et barn havner i et kommunalt fosterhjem eller et spesialisert. Omsorgsbehovene kan være like store, men rammebetingelsene meget forskjellige. De frikjøpte kommunale bør ha like tjenstepensjonsordninger som de statlige. En mulighet ville være gjennom lovendring å la den lovregulerte tjenstepensjonsordningen som gjelder statlige fosterhjem også gjelde kommunale frikjøpte fosterhjem. Alternativt bør tjenstepensjonen være lik som, og knyttes opp til pensjonsordningen som gjelder for kommunalt ansatte.

Departementet foreslår at fosterforeldre skal få utbetalt et beløp til dekning av tap av tjenstepensjon på 5 prosent av frikjøpslønn. Slik vi forstår det innebærer dette at fosterforeldre må betale inntektsskatt av beløpet som utbetales av barneverntjenesten i kompensasjon for tjenstepensjonen. Vi antar at kommunen også må betale arbeidsgiveravgift av beløpet. Dette fordi fosterforeldre i dag, slik vi forstår det, ikke

kommer inn under noen skattefavorisert tjenestepensjonsordning som i dag gjelder for arbeidstakere.

Kan det være en ide å heve beløpet som kan settes inn i en IPS ordning som en særlig rettighet for fosterforeldre, inntil noe annet foreligger? I dag kan alle privatpersoner spare 15.000 årlig i en slik ordning, tidligere kunne man sette av 40.000.

Det er viktig at det beløp på 5 prosent av frikjøpslønn som fosterforeldre skal kompenseres med, hjemles i forskrift og at det anses som et minimumsbeløp. Fosterforeldre må i tillegg til beløpet på 5% få kompensert for skatteulempe slik at de netto sitter igjen med 5 % av frikjøpsbeløpet.

Det er viktig at statlige bevilgninger følger med så forslaget blir realisert. Rett til tjenestepensjon til fosterforeldre må innrettes slik at den ikke årlig vil være avhengig av særskilte bevilgninger på statsbudsjettet mer enn det som gjelder pensjonsordning for andre offentlige ansatte.

Departementet ber om vårt innspill til forslag 6.3.4.6.

➤ Forskriftshjemmel

Departementet foreslår å utvide eksisterende hjemmel i fosterhjemskapitlet slik at den også omfatter rammevilkår for fosterforeldre.

Foreningens innspill:

Foreningen støtter forslaget.

Det er allerede hjemmel i forskriften for å regulere rettigheter til fosterforeldre, og det kan være nyttig å få en nærmere avklaring av praktiske forskjell på *rammevilkår* som nå foreslås tatt inn i forskrift og hva som skal være *rettigheter* som allerede forskriftshjemmelen gjelder. Vi legger til grunn at forslag til konkretisering av regelverket gjennom forskrift vil komme på egen høring.

Foreningen ønsker for øvrig at viktige overordnede prinsipper for sikring av fosterforeldres rettigheter bør inn i selve barnevernlovens kapittel 9 og derved være førende for forskrifter som lages iht forskriftshjemmelen; som f.eks at man som fosterforelder ikke skal tape økonomisk på å ta på seg et offentlig fosterhjemsoppdrag.

2.2.3 Klagerett for fosterforeldre ved flyttevedtak

Departementet ber om vårt innspill til forslag i 6.4.3

Departementet foreslår at fosterforeldre gis rett til å klage på vedtak om flytting ut av fosterhjemmet.

Foreningens innspill:

Vi støtter forslaget, og er meget glad for at departementet foreslår å endre fosterforeldres skjønsmessige klageadgang til en ubetinget klagerett på flyttevedtak.

Vi har tidligere pekt på den usikkerhet som mange fosterforeldre opplever ved at barneverntjenesten har mye makt til å fatte vedtak om at barnet skal flytte, og at det ikke er en ubetinget rett til å få overprøvet vedtaket.

Vi ber om at det tydeliggjøres at fosterforeldre skal være part. Fosterforeldre vil normalt i flyttesaker oppfylle vilkårene for å være part iht forvaltningsloven i vedtak der fosterbarnet flyttes ut av fosterhjemmet. Likefullt er det sjeldent at barneverntjenesten vurderer fosterforeldre som mulige parter i saksbehandlingen. Man står sterkere prosessuelt om man gis partsrettigheter fra starten av prosessen før et vedtak er truffet. En part har rett til innsyn i saken og kan uttale seg på et informert grunnlag før vedtak er truffet. Har man kun klagerett – uten å være part, vil man først komme inn i saken etter at vedtak er truffet. Dersom man ikke blir part i en flyttesak, må fosterforelder få rett til innsyn i saken på et tidlig tidspunkt.

Flyttevedtak iverksettes ofte raskt etter at det er truffet. Det er viktig at vedtak om flytting ikke iverksettes før klage er behandlet i nemnda, med mindre hensynet til barnet tilsier dette.

2.2.4 Barneverntjenestens adgang til å stanse fastsatt samvær etter omsorgsovertakelse

Departementet ber om vårt innspill til forslag i 6.5.3

Departementet foreslår en ny hjemmel for barnevernstjenestens leder til å treffe akuttvedtak om stans av samvær dersom det er fare for at barnet blir vesentlig skadelidende dersom samværet gjennomføres.

Barneverntjenesten gis her en lov hjemmel i stedet for å bruke ulovfestet nødrett. Hjemmelen vil kunne omfatte tilfelle der barnets reaksjoner er så sterke at de må anses å påføre barnet vesentlig skade. Hva som er å anse som «vesentlig skade for barnet» må bero på en konkret helhetsvurdering i den enkelte sak. Når det gjelder barnets egne reaksjoner på samværet, er det krevende å vurdere hva som skal til for at det skal gi grunnlag for stans av samvær. Hjemmelen vil imidlertid omfatte tilfeller der reaksjonene fra barnet er så sterke at de må anses å påføre barnet vesentlig skade. Barnets ikke-verbale uttrykk i forbindelse med samvær vil også være en del av barnets medvirkning som må vurderes i tråd med alder og modenhet.

Foreningens innspill:

Foreningen støtter en tydelig hjemmel i barnevernloven for å stanse skadelig samvær som er fastsatt av nemnd el domstol. Dette er et viktig steg for å beskytte barnet.

Hjemmelen for å stanse skadelig samvær er for snever. Samvær kan være skadelig uten at det er en akutt nødssituasjon. Vi ønsker en stansingsregel som også kan gjelde der man har begrunnet mistanke om at barnet tar skade, og som gir barneverntjenesten rett til å stanse samværet for å undersøke saken. Det er viktig at det er helsefaglige vurderinger som ligger til grunn for slike undersøkelser og metoder som avklarer barnets reaksjoner og hvordan disse kan forklares.

Reglen bør også utformes slik at den gir rett for barneverntjenesten til å stanse samvær i tilfeller der barnet er tydelig på at hen ikke ønsker samvær.

Barn må få egne prosessuelle rettigheter i anledning samvær. Vi viser til regelen i Danmark hvor barn i fosterhjem er gitt en selvstendig rett til å begjære stans av samvær, dette bør også innføres i Norge. I høringsnotatet er barn som er under alder for partsrettigheter foreslått gitt prosessuell rett til å klage på flytting, for å styrke barnets rettsikkerhet. En slik klagerett/stansingsrett bør også gjelde i relasjon til samvær, som for mange barn kan være av inngripende betydning.

Vi mener ingen barn skal tvinges til samvær. Fosterhjemsundersøkelsen viser at en god del barn tvinges til samvær. Mange fosterforeldre anser også samvær som ikke er til det beste for barnet som en av de største utfordringer med det å være fosterforelder.

Fosterforeldre må få prosessuelle rettigheter i anledning fastsettelse av samvær. De må få rett til å begjære at barneverntjenesten iverksetter en pause/stans av samværet, og at barneverntjenesten plikter å vurdere samværsreaksjoner og samværet, med plikt til å stanse samværet de anser skadelig for barnet.

Det må i forbindelse med samvær, der det er behov, gis skreddersydd veiledning til fosterforeldre for å forstå og hjelpe barnet, men også veiledning til fosterforeldrene for at de skal få hjelp til å forstå og mestre egne tanker, følelser og reaksjoner. Vi vet at det er komplekst å svært krevende å stå i disse situasjonene både for barna og for fosterforeldre.

Foreningen viser til vårt skriv til departementet 5. januar 2024 [«Oppsummering av vårt lovforslag til nye prosessuelle rettigheter»](#).

2.2.5 Barn som lever på skjult og sperret adresse

Departementet ber om vårt innspill i forslag 6.6.3

Departementet foreslår å ta inn i barnevernsloven at barnevernstjenesten også skal gi informasjon til politiet der barnevernstjenesten har besluttet gradering av opplysninger etter folkeregisterloven § 10-4.

Foreningens innspill:

Vi støtter forslaget.

Det er også viktig at slike inngrep i barnets rettsikkerhet er hjemlet i lov med strenge rettsikkerhetsgarantier som ivaretar slike tiltak.

2.2.6 Øvrige viktige vilkår for stabilitet i fosterhjemmet, som vi mener departementet må gjøre rettighetsbasert med tydelige kriterier

Departementet foreslår en ny regel i fosterhjemskapitlet hvor det heter at barneverntjenesten kan som ledd i oppfølgingen av barnet tilby ulike former for avlastning.

Foreningens innspill:

Avlastning og veiledning er svært viktige tiltak for å sikre stabilitet rundt barn i fosterhjemmet. Vi savner at avlastning og kvalifisert veiledning er omtalt som del av rammevilkår for fosterforeldre.

Faglige rammevilkår for fosterhjem må lovfestes og konkretiseres i forskrift, slik at det blir rettslig forpliktende for kommunene. Regelverket må gi svar på i hvilke tilfeller fosterforeldre skal ha krav på avlastning og kvalifisert veiledning som ledd i omsorgsoppgaven. Fosterforeldre er igjen tydelige på at det ikke handler om enten eller av disse tiltakene. De omtrent sidestiller viktigheten av at det er behov for mer av både avlastning og veiledning. Det bør derfor være en rettighet som fosterforeldre selv kan utløse, der de anser behov for disse rammevilkårene.

Når det gjelder kritiske og komplekse situasjoner som reaksjoner i forbindelse med samvær og skolevegring, kan vi anta at det er svært stort behov for tett og skreddersydd veiledning, og at dette er mangelvarer. Både veiledning til fosterforeldre for å forstå og hjelpe barnet, men også veiledning til fosterforeldrene for at de skal få hjelp til å forstå og mestre egne tanker, følelser og reaksjoner. Vi vet at det er komplekst å svært krevende å stå i disse situasjonene både for barna og for fosterforeldre. Manglende avlastning, veiledning og opplevd støtte er årsaker til at mange fosterforeldre vurderer at belastningen blir for stor for familien til å stå i oppdraget.

Veiledning kan ikke erstatte frikjøp, det må skreddersøm til rundt hvert enkelt barn i hvert enkelt fosterhjem, og det ser ut til at det er behov for økt grad av frikjøp i mange fosterhjem.

Veiledning og spesialiserte tiltak til både barn og fosterforeldre (og foreldre) er ekstra viktig i komplekse situasjoner som f.eks skolevegring, store smerteuttrykk og avvisning, barn som har stressreaksjoner ifm samvær, samarbeid mellom fosterforeldre og foreldre, flyttinger til annen omsorgsbasis og gjenforening.

Fosterforeldre må også få lov hjemlet rettighet til tilgang på psykologisk bistand og støttetiltak ved behov. Vi viser til Fosterhjemsundersøkelsene som viser at

Det skal være et støttestillas rundt fosterhjemmet slik at hjemmet føler seg trygt og ivaretatt. Hjemmet skal sikres hjelp og støtte 24/7, 365 dager i året. (Slik støtte kan være miljøterapeut til barnet, støttekontakt, hjelp i hjemmet, to-base, etc)

Fosterhjemmets egenfødte /adopterte barn må få tiltak og oppfølging slik at disse ivaretas forsvarlig under fosterhjems plasseringen.

2.3 Kapittel 7, Tiltak for barn der målet om gjenforening anses oppgitt

2.3.1 Barneverntjenestens plikt til å vurdere behovet for andre tiltak etter omsorgsovertakelse for å gi barnet ro og stabilitet.

Departementet ber om vårt innspill til forslag i 7.2.4

I dag går det frem av loven at barneverntjenesten som en del av oppfølging etter omsorgsovertakelse, skal vurdere om det er grunnlag for å fremme sak om tilbakeføring. Departementets forslag går ut på å ta inn i bestemmelsen at barneverntjenesten også skal vurdere om det er grunnlag for å fremme sak om andre tiltak, for å gi barnet ro og stabilitet. Dette kan være endring av samvær, forslag til nytt tiltak overføring av foreldreansvar (av utvalget kalt oppvekstadsopsjon) eller adopsjon. Å vurdere målet om gjenforening mellom barn og foreldre vil inngå i vurderingen av behovet for andre tiltak for barnet eller adopsjon. Departementet foreslår å lovfeste nemnda, i en sak om tilbakeføring, skal vurdere målet om gjenforening mellom barn og foreldre. Hvis nemnda har lagt til grunn at gjenforeningsformålet er oppgitt foreslås det å heve terskelen for å fremme ny sak om tilbakeføring eller samvær. Departementet foreslår at det i slike tilfeller bare skal behandle en ny sak dersom det foreligger opplysninger om vesentlige endringer i barnet eller foreldrenes situasjon.

Departementet foreslår ikke å følge opp utvalgets forslag om å tidfeste at når barnet har bodd tre år i fosterhjem, og deretter årlig å vurdere om det er grunnlag for å fremme sak om adopsjon el det nye forslaget om oppvekstadsopsjon og i den forbindelse også vurdere gjenforeningsformålet. Dette grunnet behov for fleksibilitet og at sakene er ulike, og det kan være riktig å vurdere dette også på et tidligere tidspunkt. I stedet foreslås å knytte dette til krav om regelmessig vurdering jf dette kravet som allerede gjelder for endringer i tiltaket etter dagens 8-3.

Det klare utgangspunkt er at barneverntjenesten skal arbeide for gjenforening, men viktig at dersom barneverntjenesten vurderer at gjenforeningsformålet bør oppgis og at det er til barnets beste med omsorgssituasjon med mer ro og stabilitet, skal barneverntjenesten vurdere å fremme sak for nemnd om slike tiltak.

Foreningens innspill:

Vi er glade for at departementet på flere punkter følger opp utvalgets forslag.

Det er viktig å gi fosterbarn ro og stabilitet. Vi peker på den store usikkerhet mange fosterbarn opplever ved å gå hele oppveksten å ikke vite hvor det hører til, og hvor det skal bo neste sommer. Selv om det ikke anses realistisk at barnet vil bli tilbakeført, er dagens utfordring at det ofte ikke uttrykkelig tas stilling til at man forlater målsetting om gjenforening.

Foreningen ønsker, slik utvalget foreslo, at det skal være en tidsramme for når barneverntjenesten senest skal vurdere andre tiltak for å skape ro og stabilitet. Vi foreslår at en slik vurdering senest foretas to år etter at barnet har flyttet inn, men slik at

det skal være løpende vurdering både før og etter dette. Det vises til Sverige som har en regel om to år.

Kriteriene for når gjenforeningsformålet skal forlates bør fremgå av loven; der foreldrene er særlig uegnet, dersom tiltaket (her gjenforening) vil skade barnets helse eller utvikling, eller dersom det har gått betydelig tid siden omsorgsovertakelsen, slik at barnets behov for stabilitet veier tyngre enn hensynet til gjenforening.

Å være et permanent fosterhjem (oppvekstfosterhjem) foreslår vi å være et tiltak i tillegg til de øvrige, som inntreder der man har konstatert at gjenforeningsformålet er forlatt, og hvor man ikke foreslår tiltak adopsjon eller overføring av foreldreansvar.

Foreningen ber om en særskilt hjemmel for å få prøvet spørsmålet om gjenforeningsformålet skal forlates uavhengig av om det kreves andre tiltak. Vi ber også om at både fosterforeldre og barnet kan be om at gjenforeningsformålet avklares. Vi legger til grunn at det er nemnda som skal ta stilling til dette.

Foreningen ber om at departementet fastsetter føringer som avklarer hva som skal ligge i begrepet "betydelig tid". Dette fordi Høyesterett ennå ikke har tatt stilling til hva som er det nærmere innholdet i når gjenforeningsmålet kan forlates der "der det har gått betydelig tid siden omsorgsovertakelsen, slik at barnets behov for stabilitet veier tyngre enn hensynet til gjenforening".

Vi fremhever at barnets rett til familieliv med fosterfamilien også må komme med som ledd i kriteriene som skal vurderes.

Vi viser her spesielt til barneombudets høringsinnspill til kap 7, som vi støtter

2.3.2 Nemndas vurdering av gjenforeningsmålet og strengere sperrefrist i saker der gjenforeningsmålet anses oppgitt

Departementet ber om vårt innspill til forslag i 7.3.3

Departementet ber spesielt om innspill på om det er hensiktsmessig å knytte en strengere sperrefrist til oppgivelse av gjenforeningsmålet og samvær etter at gjenforeningsmålet er oppgitt, eller om nye regler om sperrefrist bør knyttes til andre vurderinger som vil kunne omfatte flere barn under barnevernets omsorg.

I høringsnotatet fremheves at gjentatte nemnds- og rettsprosesser kan skape utrygghet for barnet som kan tilsa behov for å heve sperrefristen i alle saker der nemnda vurderer at gjenforeningsmålet er oppgitt. Høyesterett har med henvisning til EMDs praksis, uttalt at den omstendigheten at de biologiske foreldre benytter rettsmidler for å oppnå gjenforening med barna, ikke som sådan kan bli brukt mot dem. Dette er en konsekvens av at foreldrene har rett til å delta under behandlingen av saken, slik at de i tilstrekkelig grad kan ivareta sine interesser og være i stand til å framlegge sin sak.] Høyesterett har samtidig uttalt at prinsippet ikke gjelder uten forbehold. Dersom gjentatte prosesser

utvilsomt vil være skadelig for barnet, må dette, i lys av det overordnede hensyn til barnets beste, kunne tillegges vekt selv om foreldrene i og for seg ikke kan bebreides for bruken av rettsmidler. I saker der målet om gjenforening er oppgitt etter en grundig og konkret vurdering, men hvor det ikke er grunnlag for adopsjon, mener departementet at hensynet til barnets behov for ro og forutsigbarhet i fosterhjemmet må veie tungt. Departementet mener derfor det kan være grunn til å gjøre endringer i bestemmelsene om hvor ofte foreldrene kan fremme endringssaker om oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse og samvær hvis gjenforeningsmålet er oppgitt.

Foreningens innspill:

Vi støtter at barnets behov for ro og stabilitet må ivaretas gjennom særskilte regler om sperrefrist.

Vi er usikre på om nye forslagene vil øke barnets beskyttelse nevneverdig og anser at det er hensiktsmessig å knytte en strengere regler til at foreldre igjen kan prøve sak om gjenforening og endring av samvær, når gjenforeningsmålet er oppgitt.

Når gjenforeningsformålet er oppgitt, og man har valgt å ha en permanent fosterhjemsplassing, anser vi at man må velge strengere regler for å reversere det.

Vi foreslår tilsvarende sperreregler som når foreldreansvaret overføres, jf. § 5-13, med hensyn til vilkår for adgang til å få prøvet krav om tilbakeføring på ny. Dvs dersom situasjonen er vesentlig endret og det åpenbart er til barnets beste å oppheve vedtaket.

For øvrig støttes nytt forslag om tillegg i § 7-4 andre ledd.

2.3.3 Vedtak om overføring av foreldreansvar

Departementet ber om vårt innspill til forslag 7.4.5

Departementet går videre på utvalgets forslag om en ny ordning der foreldreansvaret kan overføres fra foreldrene til fosterforeldrene, med utgangspunkt i forslaget fra utvalget om oppvekstadoptjon. Departementet benevner ordningen overføring av foreldreansvar og ikke oppvekstadoptjon. Tidligere fosterforeldre benevnes oppvekstforeldre.

Departementet gjentar at det er usikkerhet om behovet for tiltaket, herunder om det vil være et reelt og bedre alternativ for barnet enn fortsatt fosterhjemsplassing eller adopsjon, og ber om høringsinstansenes syn på forslaget om å overføre foreldreansvaret til fosterforeldre.

Departementet ber om vårt innspill til forslag 7.4.5.2

➤ **Vilkår for overføring av foreldreansvar**

Departementet foreslår at det kun gjelder i saker hvor barneverntjenesten har overtatt omsorgen for barnet etter barnevernsloven § 5-1. Det skal stilles strenge vilkår og vilkår bør ligge tett opp til vilkår for å gjennomføre en adopsjon mot foreldrenes samtykke.

Det er vilkår om at gjenforeningsformålet er oppgitt. Det må vurderes konkret om barnets behov for trygghet stabilitet og normalitet om det best kan ivaretas ved en overføring av foreldreansvar, og evt om adopsjon vil være mer egnet. Barn som har fylt 12 år må samtykke til tiltaket. Det stilles krav om at det foreligger trygg og god relasjon mellom barnet og fosterforeldre og barnet må se på fosterfamilien som sin egen. Fosterforeldre skal ha vist evne til å gi barnet trygghet og omsorg. Dette krever at omsorgsovertakelsen har vart en viss tid i samme fosterhjemmet, men må vurderes konkret. Den kan være av kortere tid dersom barnet hverken har samvær eller annen kontakt med opprinnelige foreldre og deres familie. Vilkåret utelukker ikke at barn og foreldre har en relasjon. Det stilles krav om at fosterforeldre også må ha vist seg egne til å oppdra barnet som sitt eget og vist seg skikket til å ivareta omsorg og trygghet for barnet. Overføring kan også skje med samtykke fra foreldrene om øvrige vilkår er innfridd.

Foreningens innspill:

Foreningen støtter forslag om innføring av nytt tiltak "overføring av foreldreansvar". Vi har flere forslag til endringer slik at tiltaket utformes uti fra hensynet til barnets beste og at det blir et tiltak som ivaretar behovene.

Det synes som om departementet mener det skal mye til for å innvilge tiltaket, og at dette skal ligge tett opp mot vilkår for adopsjon. Dette er vi uenig i. Ettersom rettslige bånd til foreldre ikke kuttes, bør dette være et tiltak som anvendes der gjenforeningsformålet er forlatt, dersom fosterforeldre aksepterer tiltaket. Der det foreligger rett til familieliv mellom barn og fosterforeldre anser vi at tiltaket må kunne kreves iverksatt av både barn og fosterforeldre, og at det utformes prosessuelle rettigheter for å ivareta dette.

Vi er uenig i at oppvekstforeldre ikke fortsatt skal ha rett til hjelp og støtte fra barneverntjenesten mer enn en begrenset periode. Mange barn har store behov og fosterforeldre vil trenge fortsatt bistand og ha barneverntjenestens støtte også der de overtar foreldreansvaret, for å ivareta behov for ro og stabilitet for barnet.

Det må gå tydelig frem av forslag til lovregel i § 5-12 at fosterforeldre må samtykke til tiltaket. Slik utkastet lyder ser det ut som overføring av foreldreansvar kan bestemmes uten deres uttrykkelige samtykke.

Vi påpeker at i Sverige har man ordningen overføring av foreldreansvar både ved frivillige plasseringer og omsorgsplasseringer. Det samme mener vi bør gjelde i Norge.

Departementet ber om vårt innspill til forslag 7.4.5.3 - Rettsvirkninger

➤ **Kontakt mellom barn og foreldre og barn og søsken**

Et av formålene med forslag om overføring av foreldreansvar er at barnet skal oppleve mer normalitet ved at barneverntjenesten trekker seg ut og at det ikke blir gjentatte prosesser knyttet til samværet.

Departementet anser at mest naturlig å se hen til reglene om besøkskontakt ved adopsjon. Ordning med overføring av foreldreansvar er ment å være mindre inngripende enn ved adopsjon, og ordningen vil opphøre når barnet er 18 år. En viss kjennskap til foreldrene kan da være viktig for barnet selv om fosterforeldrene ikke samtykker.

Departementet foreslår at nemnda skal kunne vedta besøkskontakt mellom barn og foreldre og mellom barnet og søsken, og omfanget av denne slik som foreslås ved adopsjon. Det er imidlertid her ikke krav om at oppvekstforeldre skal samtykke slik oppvekstkontakt.

Foreningens innspill:

Vi syntes det er positivt at barnet får økt kontakt med foreldre og søsken der dette er til det beste for barnet. Vi anser også at det må være vilkår om at besøkskontakt bare kan skje med oppvekstforeldrenes samtykke. Det er viktig at ordningen er forutsigbar og ikke kan endres underveis når man tar på seg foreldreansvaret slik at man vet hva man går til.

➤ **Opphevelse av vedtak om overføring av foreldreansvar**

Departementet er i tvil om det skal innføres adgang til å oppheve vedtaket, da formålet er å skape ro for barnet, men foreslår en snever adgang til å oppheve vedtaket, slik det er i Sverige og England. Departementet begrunner endringsadgang med at dette er et inngripende vedtak. Det vises til EMD og at de biologiske foreldrenes prosessuelle rettigheter på dette området er en integrert del av retten til familieliv.

Departementet anser at terskelen må være høy og at det sjelden vil være aktuelt med slik sak. Oppheving av slikt vedtak kan ha ulike rettsvirkninger: at foreldreansvar går tilbake til foreldrene, eller at det anses bortfalt ved opphevelse av vedtaket og at det derfor må oppnevnes ny verge for barnet. En opphevelse trenger ikke bety at barnet må flytte.

Foreningens innspill:

Vi støtter forslaget med følgende presiseringer:

Vi legger til grunn at "sakens parter" i utkastets § 5-13 også omfatter oppvekstforeldre. Det bør presiseres i lovteksten. Dette har ikke departementet kommet inn på.

Det kan være behov for at oppvekstforeldre kan kreve oppheving, feks at barnet får betydelig større utfordringer enn det som var forutsetning da de tok på seg foreldreansvaret, og slik at det da er behov for hjelp og økonomisk støtte fra barnevernet slik at man går tilbake til å være et fosterhjem. Dette er bare nødvendig dersom

departementet opprettholder forslag om at oppvekstforeldre skal miste hjelp og støtte fra barneverntjenesten som ledd i at de tar på seg foreldreansvaret for å gi barnet ro og stabilitet.

Vi er kjent med flere tilfeller der fosterforeldre har overtatt foreldreansvar etter barneloven ved foreldres død, og hvor de ikke har vært klar over den store konsekvens det har hatt for manglende rett til hjelp og støtte i omsorgsoppdraget, og at fosterhjemsoppdraget opphører når foreldreansvaret overtas. De har da lett etter måter å komme tilbake til å være et vanlig fosterhjem igjen og ikke ha foreldreansvaret. Det er således et behov for hjemmel hvor tidligere fosterforeldre har en mulighet til å begjære endring av vedtak om overtagelse av foreldreansvar.

Departementet viser til at det er mulig å få hjelpetiltak fra barneverntjenesten lik andre foreldre. Det er ikke tiltak som tilsvarer den hjelp og støtte som er ledd i utøving av et offentlig omsorgsoppdrag, og er derfor ikke tilstrekkelig.

NB! Det kan se ut som det i forslag til lovtekst har sneket seg inn en feil: tittel i lovutkastet: “opphevelse av vedtak om *fratakelse* av foreldreansvar”, her skal det vel i stedet stå “opphevelse av vedtak om *overføring* av foreldreansvar”.

➤ Foreldres kompetanse etter overføring av foreldreansvar

Foreldrene beholder foreldreskapet for barnet, og barn og foreldre har fortsatt rettslige bånd. I forhold til arv, odel og statsborgerskap vil foreldreskapet ha rettslig konsekvens fortsatt. Foreldre vil fortsatt ha rett til opplysninger om barnet. Departementet utvider foreldrenes rettigheter slik at de fortsatt skal ha kompetanse til å bestemme navneendring og samtykke til adopsjon, samt at de bør ha en snever adgang til å fremme sak om å oppheve vedtak om overføring av foreldreansvar.

Foreningens innspill:

Vi er uenig i at foreldre skal kunne bestemme barnets navn etter overføring av foreldreansvaret. En del barn i fosterhjem ønsker å ha samme navn som fosterfamilien, at de ikke skiller seg ut og får spørsmål om hvorfor de ikke heter det samme som resten av familien. Barn i fosterhjem ønsker ikke å skille seg ut – de vil være som vanlige barn. Vi anser og når barn skal bo i fosterhjemmet som en varig plassering og foreldreansvaret overføres, må barna også ha rett til å få samme navn som familien den skal vokse opp hos. Det vil og være av praktisk betydning for oppvekstfamilien barnet vokser opp hos.

➤ Rett og plikt til å gi omsorg og særlig om forsørgelsesplikten og barneverntjenestens plikter

Konsekvens av overføring av foreldreansvar er at barneverntjenestens ansvar for barnet opphører og også at fosterhjemsforholdet opphører. Det offentlige økonomiske forpliktelser opphører. De nye oppvekstforeldrene vil ha rett og plikt til å gi barnet omsorg og til å ta beslutninger på vegne av barnet jf barneloven § 30. Det foreslås lovregulert at

oppvekstforeldrene får forsørgelsesplikt iht barneloven. Dersom oppvekstforeldrene går fra hverandre, vil i utgangspunktet de samme regler gjelde for fastsettelse av bosted og samvær etter barneloven. Departementet vil imidlertid ikke overføre ordning med utvidet rett til kontantstøtte som gjelder adoptivforeldre, til oppvekstforeldre, fordi barnet da allerede har en trygg tilhørighet til foreldreansvarsinnehaverne. Barneverntjenesten har ikke lenger myndighet til å ta beslutninger over barnet.

Barnet og foreldrene gis oppfølging i inntil ett år. Departementet anser det problematisk å gi hjelp og støtte til oppvekstforeldre når barneverntjenesten ikke lenger har ansvar for barnet. Det kan søkes om hjelpetiltak på vanlig måte.

Det reguleres særskilt at barnet har rett til etterverntiltak og departementet angir at det unntaksvis kan tenkes tilfeller hvor barnets situasjon og behov kan tilsi at barneverntjenesten tilbyr etterverntiltak.

Foreningens innspill:

Vi er uenig i at det offentlige økonomiske forpliktelse opphører og at oppvekstforeldre alene skal bære alt økonomisk ansvar for barnet. Vi er også uenig i at barneverntjenesten skal trekke seg ut. Ordningen må tilpasses og utformes det reelle landskapet, de ofte store behovene for omsorg og rehabilitering hos barnet. Dette medfører at støtten fra det offentlige, både faglig og økonomisk ikke må opphøre og må kunne være lik som før tiltaket iverksettes. Formålet med tiltaket er å gi barnet ro og stabilitet, men ordningen vil være lite anvendbar i mange tilfeller om oppvekstforeldre alene blir sittende med alt ansvaret for barnet som konsekvens av at barnet har behov for ro og stabilitet. Det er viktig at reglene utformes slik at de ivaretar hensyn til barnets beste. Samtidig må også barn med store omsorgsbehov ha mulighet for tiltak som gir dem ro og stabilitet.

I Sverige har man valgt en ordning hvor tidligere fosterforeldre som har overtatt foreldreansvar fortsatt kan få støtte. Barnevernutvalget la også opp til mer fleksibel ordning hvor det etter individuell vurdering var mulig med fortsatt hjelp og støtte fra barnevernet ved spesielle behov. Vi synes det derfor er underlig at departementet skriver at støtte er unaturlig når fosterhjemsforholdet er opphørt.

Rett til bistand og oppfølging både økonomisk og faglig til barnet og fosterhjemmet må være en tydelig lovhjemlet rettighet. Individuelle avgjørelser som vedtas må anses som enkeltvedtak som kan overprøves av overordnet instans slik at det ikke blir opp til den enkelte barneverntjeneste og saksbehandler om hjelp og støtte gis. Her bør man se hen til det som gjelder rettighetsfesting av rammevilkår og regulering av dette mens man er fosterhjem, jf. våre innspill til kap 6.

Dersom departementet velger å overføre foreldreansvar med barnelovens regler om forsørgelsesplikt, må fosterforeldrene tydelig og skriftlig, gjøres klar over konsekvensene ved å ta på seg foreldreansvaret – bl.a. at hjelp og støtte fra barneverntjenesten opphører.

Departementet foreslår at etterverns regelen i § 3-6 for ungdom over 18 år kommer til anvendelse i saker om overføring av foreldreansvar. Av høringsnotatet går imidlertid frem at dette *unntaksvis vil være tilfelle*. Dette er vi uenige i. Ettervern skal være en rettighet, og innholdet i dette må gjøres tydelig og konkret. Forholdet til oppvekstforeldrenes

oppfostringsplikt må avklares der ungdom tar utdanning opp mot barneverntjenestens støtte i ettervernfasen.

Det må på plass en lovregel som konkretiserer hvilken rettsvirkning det innebærer at fosterforeldre overtar foreldreansvaret. Dette er foreslått regulert når det gjelder forsørgelsesplikten iht barneloven. Vi foreslår at det reguleres i loven at reglene i barneloven kommer tilsvarende til anvendelse når det er vedtatt overføring av foreldreansvar. Dermed blir det tydelig at de som har overtatt foreldreansvar har de samme beføyelser som foreldre, med de definerte unntak og forbehold som man ender opp med å foreslå.

Foreningen mener at oppvekstforeldre med foreldreansvar skal være part i spørsmål om samvær og andre anliggende som hører inn under dette tiltaket og ha alle prosessuelle rettigheter.

Foreningen har gjennomført en særskilt undersøkelse blant sine medlemmer mht forslaget om oppvekstadsopsjon i anledning høringsinnspillet til NOU 2023:7.

500 fosterhjem svarte på brukerundersøkelsen om forslaget fra utvalget vedr oppvekstadsopsjon: 71.9 % er enig, 23 % vet ikke, 5.1 % er uenig

Flere påpeker at de er helt avhengig av hjelpen fra barneverntjenesten både i forhold til oppfølging og økonomi. En god del fosterforeldre lurer på om dette kan bli et tiltak barneverntjenesten bruker for å spare penger i tider hvor kommunene har trang økonomi og leter etter innsparing.

I kommentarfeltet har fosterforeldre kommet med synspunkter. Flere hensyn trekkes frem av medlemmene som har svart, og nedenfor gjengis særlig innspill i forhold til behov for fortsatt hjelp og støtte:

- Fosterhjem er i enkelte plasseringer økonomisk avhengig av frikjøp. Min erfaring er at fosterbarnets utfordringer ofte trer frem i tenårene. Hvis barnet hadde utfordringer ift læring, tilknytning eller diagnoser forsterkes dette gjerne i tenårene. Tilknytning sjekkes ut samtidig som det er naturlig at fosterbarnet skal løsrive seg fra fosterhjemmet. Dette er en krevende prosess og det trengs ressurser både økonomisk og faglig for å kunne stå i dette.
- Høres fornuftig ut, men redd for at barnevernet vil presse dette frem for å overføre alle utgifter til fosterforeldre. Det er ofte en større belastning å oppdra et fosterbarn, noe som fortsatt bør kompenseres for med lønn og godtgjørelse.
- Vi har et barn som i utgangspunktet kunne vært adoptert. Men, pga svært store behov er vi redd vi setter både økonomisk og annen krav på oppfølging i en dårlig situasjon. Hadde det vært mulig å få støtte fra barnevernet med oppvekstadsopsjon hadde det vært det beste. Da tenker jeg til barnet er gammelt nok til å flytte ut som voksen.
- Er usikker på hva som skjer i de tilfellene fosterhjemmet og barnevernet er uenige om barnets hjelpebehov.

- Faren ved forslaget er at det blir en ny «lettvariant» som blir brukt i stedet for en ordinær adopsjon og som likevel på et vis opprettholder midlertidighet og usikkerhet for de rundt. Det bør fremheves i loven at det er ordinær adopsjon de fleste barn vil profitere på. Der ligger forskningsgrunnlaget. Barnets rett til å bli hørt også når det ønsker adopsjon, bør kanskje heller være et større tema, enn en ny adopsjonsvariant. Hvilke regler gjelder når / skal gjelde når barnet selv ber om adopsjon?

Vi stilte også et oppfølgingsspørsmål om hva de 500 fosterforeldrene ville valgt av tiltak dersom de kunne valgt henholdsvis adopsjon, oppvekstadopsjon eller fortsette fosterhjemsoppdraget som i dag:

44,8 % valgte å fortsette fosterhjemsforholdet, 25,4% valgte oppvekstadopsjon, 13,8 % valgte adopsjon.

I Fosterhjemsundersøkelsen 2023 pkt 3.10.2. Adopsjon, har fosterforeldre svart på årsaker til at de ønsker å adoptere barnet, og grunner til at man evt ikke ønsker å adoptere barnet. Hensynet til fosterbarnets relasjon til sine foreldre var viktig årsak for mange som ikke ønsket å adoptere, samt at barnet har omsorgsbehov som gjør at man trenger fortsatt hjelp og støtte fra barneverntjenesten, mm.

2.3.4 Besøkskontakt for søsken

Departementet ber om vårt innspill til forslag 7.5.4

Departementet foreslår å ta inn i § 5-11 at når nemnda treffer vedtak om adopsjon etter § 5-10 skal nemnda også vurdere om det skal være besøkskontakt mellom barnet og søsken, dersom noen av partene krever det. Det innebærer at initiativet til at nemnda skal vurdere besøkskontakt mellom barn og et søsken, må komme fra barnet selv, dersom barnet er part, fra barneverntjenesten eller barnets foreldre. Departementet foreslår at det må stilles krav om samtykke fra adoptivforeldre for å vedta besøkskontakt med søsken, og at barn over 12 år må samtykke.

Foreningens innspill:

Foreningen støtter forslaget så sant dette vurderes til barnets beste og det foreligger samtykke fra adoptivforeldrene.

2.4 Kapittel 8, Barneverninstitusjoner – rettigheter og bruk av tvang

Departementet ber om vårt innspill til forslag i 8.4

Foreningens innspill:

Det er veldig tilfeldig hvilke barn som får hvilke tiltak, fosterhjem m/u forsterkning, spesialisert fosterhjem eller institusjon. Vi mener at barns rettigheter og bruk av tvang også må bli tydeliggjort for barn i fosterhjem og fosterforeldrene. Viser til rapporten "[Grensesetting og bruk av tvang overfor barn i fosterhjem](#)". Jf. I tillegg våre kommentarer under kap. 10.

2.5 Kapittel 9, Begrepsbruk i barnevernloven

Departementet ber om vårt innspill til forslag i 9.3

Departementet foreslår i kapittel 9 endring av enkelte begreper i barnevernsloven. Forslagene viderefører realiteten og innholdet i dagens begreper, men skal redusere risikoen for at begrepene i seg selv virker stigmatiserende eller har andre negative konsekvenser for brukergruppene. Departementet understreker at forslagene ikke innebærer noen endringer i bruksområdet eller de materielle vilkårene i bestemmelsene som i dagens lov inneholder nevnte begreper. Det sentrale spørsmålet for vurderingen har vært hvordan bestemmelsene bør utformes språklig, og hvilke begreper som bør brukes for å ivareta både hensynet til rettssikkerheten og hensynet til brukergruppene og barnas identifikasjon med begrepene.

Foreningens innspill:

Foreningen støtter forslaget, og at man så langt som mulig normaliserer begrepsbruk. Vi ber departementet å se spesielt på innspill fra Landsforeningen for barnevernsbarn og Forandringsfabrikken når dette besluttes.

2.6 Kapittel 10, Alternative tiltak utenfor hjemmet

Departementet ber om vårt innspill til forslag i 10.2.3

➤ **Botiltak med heldøgns bemanning**

Både direktoratet og institusjonsutvalget ønsker åpne for et nytt lovregulert tiltak som kan supplere dagens fosterhjem og barnevernsinstitusjoner og være en annen type tiltak enn fosterhjem og institusjon.

Departementet foreslår regulering av et nytt, kommunalt forankret og frivillig botiltak. Det er et overordnet mål at barn og familier må få tidlig hjelp og tilbud nær der de bor.

Departementet henviser til at det i dag mangler gode alternativer for barn som ikke får

eller ønsker et fosterhjem, og som heller ikke trenger et institusjonstilbud. Dette vil i særlig grad gjelde ungdom som ikke har omfattende oppfølgingsbehov. Departementet angir at den primære målgruppe skal være ungdom over 15 år som selv ønsker og samtykker til tiltaket og der det ikke er behov for det faglige terapeutiske opplegget eller rammene som gjelder for barneverninstitusjonene. Forslaget til regulering tar utgangspunkt i kravene som gjelder for barnevernsinstitusjonene. Blant annet foreslås det å stille krav om bemanning hele døgnet, krav om statlig godkjenning og regelmessig tilsyn fra statsforvalter.

Det bes også om høringsinstansenes syn på om kommunale botiltak også bør kunne benyttes ved omsorgsovertakelser.

Foreningens innspill:

Foreningen støtter oppretting av et slikt tiltak.

Det er ofte viktig for barn og ungdom å oppleve kontinuitet og kunne bo i nærmiljøet, og kunne fortsette skole og nettverk. Dette kan og være viktig for familien og ivaretagelse av familierelasjonen.

Vi har visse forbehold til forslaget. Tiltaket bør være et supplement til eksisterende vifte av tiltak – som fosterhjem og institusjon, som må sikres tilstrekkelig kapasitet. Bruk av tiltaket må være med bakgrunn i ungdommens behov og ikke grunnet at det er kapasitetsproblemer eller manglende økonomi. Den primære målgruppe bør være ungdom i ettervern som ikke har fosterhjem eller ikke ønsker fosterhjem.

Regjeringen må sette inn kraftfulle tiltak som i dag mangler for å rekruttere fosterhjem, og ikke lage en alternativ løsning. Foreningen peker på viktigheten av at barn og unge får tiltak der de kan bo i en familie, utvikle trygge relasjoner til voksne fosterforeldre som kan styrke og støtter deres utvikling.

Man må sikre at personalet har kompetanse tilsvarende som ved institusjon.

Departementet skriver at tilbudet i særlig grad skal gjelde ungdom som ikke har omfattende oppfølgingsbehov. Foreningens erfaring er at oppfølgingsbehov til ungdom som flyttes ut av familiehjemmet i stor grad kan variere i løpet av perioden de bor utenfor foreldrehjemmet. Ungdomstid er krevende, og ungdom som tidlig må flytte ut av foreldrehjemmet har ofte mer kompleks bakgrunn og tyngre ryggsekk enn ungdom som bor i foreldrehjemmet. Det er ikke statisk hvilke oppfølgingsbehov barn og unge har, men de trenger en voksen som er der når de trenger det.

Vi savner regulering av kriterier i loven for hvilke barn og ungdom som skal ha hvilke tiltak. Hvilke forutsetninger som må legges til grunn mht de utfordringer tiltaket skal ivareta. Som eksempel er det i dag ofte tilfeldig om barn/ ungdom med store oppfølgingsbehov kommer i kommunale fosterhjem eller spesialiserte fosterhjem, selv om rammebetingelsene for kommunale og statlige fosterhjem er ulike og statlige fosterhjem forutsetningsvis skal håndtere barn med store omsorgs og oppfølgingsbehov. Man må sikre at barn får rett tiltak som ivaretar deres omsorgs og oppfølgingsbehov med definerte kriterier for valg av tiltak.

I spørsmålet om tiltaket også bør benyttes ved omsorgsovertagelser, så er vi i tvil. Der det benyttes ved et frivillig hjelpetiltak så vil jo forutsetningen være at ungdommen samtykker når barnet er 15 år el eldre. Frivillige hjelpetiltak med flytting ut av hjemmet skal jo i utgangspunktet være mer kortvarig i varighet. Ved en omsorgsovertakelse er ikke det tilfellet.

Vi anser at tiltaket bør begrenses til tilfeller der barneverntjenesten har hatt omsorgen for barnet over noe tid, og at fosterhjem el institusjon har vært forsøkt, slik at man har forutsetning for å vurdere om tiltaket er til barnets beste.

Departementet foreslår at ideelle og kommersielle kan tilby kommunene slikt botiltak. Det støtter vi. Vi stiller imidlertid spørsmål ved at departementet ikke tillater at kommunen kan benytte fosterhjem fra kommersielle eller ideelle leverandører, der vi ser at det er stort behov for de ideelles kapasitet og kompetanse.

Departementet foreslår reguleringer som gjelder adgang til utøving av inngrep som ledd i det alminnelige omsorgsansvaret. Dette forslaget til regulering anser vi også kan gjelde i fosterhjem og tas inn i fosterhjemskapitlet. Det er behov for regulering for bruk av tvang også i fosterhjem. Og vi mener at tilsvarende lovforslaget under må gjelde for fosterhjem:

I nye lovforslag i barnevernsloven, kapittel 10, § 9 a-2. Barns rettigheter i botiltak med heldøgns bemanning, tredje avsnitt: "Botiltaket har rett og plikt til å gjennomføre begrensninger overfor barnet når det er nødvendig for å gi barnet forsvarlig omsorg og beskyttelse ut fra barnets alder og modenhet. Botiltaket kan på tilsvarende måte som foreldre begrense barnets bruk av kommunikasjonsmidler, internett, besøk og Bevegelsesfrihet."

2.6.1 Adgangen til å tilby avlastning for barn som bor i fosterhjem eller institusjon

Departementet ber om vårt innspill til forslag i 10.2.3

Det er tradisjon for å kombinere opphold i fosterhjem og institusjon med ulike former for avlastning, men ikke direkte regulert i barnevernloven. Det er i dag en usikkerhet knyttet til barneverntjenestens adgang til å tilby avlastning for barn som har opphold i fosterhjem eller institusjon, og det er behov for tydelige regler mht avlastning.

Undersøkelser viser at de fleste barnevernstjenestene tilbyr fosterfamilier en eller annen form for avlastning. Etter departementets vurdering kan barnevernstjenesten i tråd med dagens regelverk, og som en del av sin samlede oppfølging av barnet iverksette ulike former for avlastning for barn som bor i fosterhjem eller institusjon.

Foreningens innspill:

Vi støtter forslaget med følgende presiseringer:

Det er hensiktsmessig at det blir en klar hjemmel for bruk av avlastning der barn har opphold utenfor hjemmet. Videre at det kombineres ulike muligheter for kombinasjon med to fosterhjem, fosterhjem – institusjon – og fosterhjem og avlastningstiltak – og fosterhjem og foreldrehjem og at det utformes slik at det ivaretar hensynet såvel til barnets behov, som fosterhjemmets behov der barn bor i fosterhjem.

Av forslag til ny lovtekst som skal inn i lovens kap. 9 fosterhjem heter det: “Barneverntjenesten kan som ledd i oppfølgingen av barnet tilby ulike former for avlastning”.

Vi anser at man må endre lovteksten slik at det blir en plikt for barneverntjenesten å tilby ulike former for avlastning i samsvar med fosterhjemmets behov. Dette må også gå inn i rammebetingelser som må konkretiseres nærmere i forskrift. Vi viser til at vedtak om avlastning er enkeltvedtak som fosterforeldre kan påklage til statsforvalter. For å gjøre klageretten reell må det være kriterier for ordningen som gir rettigheter og som statsforvalter skal benytte i vurdering av klage om avlastning.

Fosterhjemsundersøkelsen viser at mange fosterforeldre opplever at de ikke får tilbud om avlastning, eller at tilbudet ikke ivaretar deres behov. Vi kan derfor ikke legge til grunn at 95% av fosterhjemmene får tilbud om besøkshjem, slik departementet viser til basert på resultat fra Vista analyse.

Det er viktig at man nøye avklarer med fosterhjemmet grad og omfang av avlastningstilbudet de trenger, i tillegg til innhenting av barnets mening. Som fosterhjemsundersøkelsen viser, opplever mange fosterhjem at fosterhjemsoppdraget innebærer betydelig større arbeidsbelastning enn det de var forberedt på, og også mye større psykisk påkjenning. At fosterhjemmet får avlastning, kan være viktige momenter i fosterhjemmets stabilitet. Vi savner at departementet i sin beskrivelse av utfordringsbildet, uttrykkelig viser til disse forhold i momenter som det må tas hensyn til.

2.7 Kapittel 11, Krav til kompetanse og veiledning i barnevernet

2.7.1 Kompetansekrav i det kommunale barnevernet

Departementet ber om vårt innspill til forslag i 11.2.3

Foreningens innspill:

Vi viser til Barneombudets innspill som vi støtter.

Det er noe uklart for oss hvilke kompetansekrav som vil gjelde for ansatte i barnevernet som skal jobbe med fosterhjemsoppfølging. Vi understreker behovet for kompetanse, herunder relasjonskompetanse, og viser til at fosterhjemsfeltet er komplekst.

Det er også viktig å styrke den juridiske kompetansen i fosterhjemsfeltet.

2.7.2 Hjemmel for å fastsette forskrift om veiledning av nyansatte i det kommunale barnevernet

Departementet ber om vårt innspill til forslag i 11.3.3

Foreningens innspill:

Vi støtter forslaget.

Det er viktig å sikre god veiledning av nyansatte.

2.8 Kapittel 12, Beslutningsgrunnlag og saksbehandlingsregler

2.8.1 Ny vurdering av vedtak om frivillige hjelpetiltak utenfor hjemmet

Departementet ber om vårt innspill til forslag 12.4.4

Departementet foreslår en regel som innebærer plikt for barneverntjenesten til vurdering av vedtak om frivillige hjelpetiltak hvor barn er flyttet ut av hjemmet hver 6. måned.

Bakgrunnen er at det har utviklet seg en uønsket praksis knyttet til bruk og varighet av frivillige plasseringer utenfor hjemmet, særlig for de yngste barna. Departementet foreslår å lovfeste etterfølgende frister for fornyet vurdering ved frivillig plassering etter barnevernsloven § 3-2. Forslaget vil også gjelde botiltak med heldøgns bemanning dersom dette følges opp i tråd med forslag i høringsnotatet omtalt i kapittel 10.1. En lovfestet frist for fornyet vurdering av barnet og familiens behov kan bidra til å understreke utgangspunktet om et kortvarig, fleksibelt og midlertidig tiltak, samt bidra til å skape tydeligere rammer for barneverntjenestens oppfølgingsplikt og praksis i tjenesten. Det er bekymringsfullt at barn blir boende i frivillige tiltak utenfor hjemmet over lengre tid, uten at det foretas reelle vurderinger av tiltakets egnethet over tid og ut fra hvordan situasjonen for barnet og familien utvikler seg.

En frist vil ikke være til hinder for muligheten til å forlenge frivillige opphold utenfor hjemmet i situasjoner der dette er en løsning som er ønskelig og som etter en konkret helhetsvurdering fungerer godt for barnet og familien. ktig tidspunkt.

Forslaget om et intervall for fornyet vurdering innebærer at barnevernstjenesten må dokumentere at det er foretatt en fornyet vurdering hver sjette måned og ved behov gjøre endringer, oppheve eller fatte nye vedtak basert på barnet/familiens behov. Dette vil være enkeltvedtak.

Foreningens innspill:

Foreningen støtter forslaget. Som departementet selv understreker skal det ikke brukes ved langvarige plasseringer, dette må komme tydelig frem og reguleres slik at dagens praksis blir endret.

På den andre side, så anerkjenner vi behovet for fleksibilitet i frivillige tiltak. Men vi understreker at behovet for ivaretagelse av rettsikkerhet må ivaretas i slike situasjoner, slik som beskrevet under. Fosterhjemsundersøkelsen viser at mange barn i frivillige hjelpetiltak har bodd lang tid i fosterhjemmet.

Vi foreslår at barn som har bodd lang tid i fosterhjem f. eks to år med grunnlag i frivillig hjelpetiltak, skal få samme rettigheter som det ville hatt om grunnlaget var omsorgsovertakelse i relasjon til følgende regler:

- rett til å klage på flytting fra fosterhjemmet selv om barnet ikke er i alder for partsrettigheter. Iht forslaget gjelder klage retten kun ved omsorgsovertakelse, iht slik vi forstår dette.

Forslagene i kap. 7 mht regler om vurdering av opphevelse av gjenforeningsformål og stabilitet, og overføring av foreldreansvar, gjelder også kun ved omsorgsovertakelse. Vi viser til Sverige hvor regler om overføring av foreldreansvar også gjøres gjeldende for barn som bor basert på frivillig hjelpetiltak, så vidt vi forstår. Det mener vi og må gjelde i Norge.

Det samme gjelder fosterforeldres klagerett på flyttevedtak. Klageretten forutsetter omsorgsovertakelse. I tilfeller ved lengre frivillige plasseringer må klageretten også gjelde. Retten til familieliv i fosterhjemmet kan heller ikke avhenge av om det er en frivillig plassering eller ikke, men vil bero på om tilknytning og relasjon.

2.8.4 Legalitetskontroll av akuttvedtak

Departementet ber om vårt innspill til forslag i 12.5.3

Det foreslås å presisere innholdet i nemndas foreløpige legalitetskontroll, slik at det går klarere fram at målet er å vurdere om vedtakene skal godkjennes og at nemndleder kan innhente ytterligere opplysninger når dette er nødvendig. Dette er endringer som skal bidra til å bevisstgjøre innholdet i legalitetskontrollen, men det er ikke endringer i gjeldende rett

Foreningens innspill:

Vi støtter forslaget.

Det må på plass lovregel som gjelder legalitetskontroll av akuttvedtak som gjøres med virkning for barn som akutt flyttes ut av fosterhjem.

2.8.5 Regulering av oversikt over sakkyndige

Departementet ber om vårt innspill til forslag i 12.6.3

Det foreslås en ny hjemmel i barnevernsloven om at det kan føres en oversikt over sakkyndige i saker etter barnevernsloven. Det foreslås at oppgaven legges til departementet. Det er behov for et eget lovgrunnlag for å kunne utøve et

forvaltningsansvar for oversikten. Departementet kan delegere oppgaven til et underordnet organ. Lovhjemmelen som foreslås omfatter også at departementet kan gi nærmere bestemmelser i forskrift om innholdet i og forvaltning av oversikten.

Foreningens innspill:

Vi støtter forslaget.

2.8.6 Åpenhet i nemnda

Departementet ber om vårt innspill til forslag i 12.7.4

Det foreslås at regelverket i barnevernsloven og tvisteloven harmoniseres, slik at det ikke lenger vil være krav om at barnevernstjenesten samtykker til helt eller delvis åpne dører, men kun privat part. I tillegg må nemnda finne det ubetenkelig ut fra hensynet til barnet, sakens opplysning, de private parter selv og andre. Barnevernstjenestens vurdering vil i denne sammenheng være av betydning når nemnda vurderer om åpne dører skal tillates.

Foreningens innspill:

Vi støtter forslaget.

Selv om det ikke direkte hører inn under dette punktet, vil vi minne om at nemnda ikke er tilgjengelig og åpen for barnets fosterforeldre. De har i dag ingen rett til å være til stede i møter i nemnda der barnets sak behandles. Selv i saker der man har vært fostermor hele barnets liv, og saken som behandles er av stor betydning for barnets relasjon til fosterforeldrene og fosterfamilien selv.

Det handler om å holde seg orientert og informert om grunnleggende forhold i barnets sak, slik at man sikrer at barnet får formidlet rett informasjon, og også sikre at sakens fulle opplysning ivaretas ved behandling i nemnda. Først da kan nemnda ta fullt opplyste avgjørelser til barnets beste.

2.8.7 Hvilken kommune har ansvaret for ettervern

Departementet ber om vårt innspill til forslag i 12.8.4

Det foreslås å presisere i loven at den kommunen som har iverksatt tiltak før ungdommen fylte 18 år, har ansvar for ettervernstiltak. Forslaget skal tydeliggjøre gjeldende rett for å unngå misforståelser om ansvarsforhold i praksis, og har dermed ikke økonomiske eller administrative konsekvenser.

Foreningens innspill:

Forslaget støttes.

Vi ber om at innholdet i ettervernet konkretiseres slik at retten til ettervern får et konkret innhold. Unge voksne som har rett til ettervern, bør ha rett til bistand fra advokat ref.

Punkt 2.1.1 Vi viser og til vårt innspill når det gjelder rett til ettervern for ungdommen der tiltaket overføring foreldreansvar er anvendt se pkt 2.3.3.

2.9 Kapittel 13, Informasjonsplikt til statsforvalter ved dødsfall og svært alvorlige hendelser

Departementet ber om vårt innspill til forslag i 13.3

Det foreslås en plikt for barnevernet til å informere statsforvalter ved svært alvorlige hendelser og dersom et barn med barnevernstiltak i fosterhjem eller institusjon mister livet. Formålet er å gi statsforvalter informasjon slik at de kan vurdere om det er grunnlag for å iverksette tilsyn.

Foreningens innspill:

Forslaget støttes.

2.10 Kapittel 14, Nasjonalt barnevernsregister

Departementet ber om vårt innspill til forslag i 14.3

Barnevernsregisteret vil være en ren databank for innrapporterte barnevernsdata. Departementet foreslår i § 7, sett i sammenheng § 8, å regulere på hvilke vilkår Bufdir kan hente ut data fra registeret for behandling innenfor registerets formål.

Forslaget om en ny bestemmelse i barnevernsloven om nasjonalt barnevernsregister antas ikke i seg selv å ha økonomiske eller administrative konsekvenser. På sikt forventes det at hjemmelen vil legge til rette for å effektivisere arbeid med statistikk, styringsinformasjon og forskning. Disse effektene har departementet imidlertid ikke grunnlag for å vurdere.

Foreningens innspill:

Forslaget støttes.

3.0 Overordnede refleksjoner knyttet til regjeringens forslag

Vi er positive til de fleste av forslagene. Dette vil ta fosterhjemsfeltet et godt steg fremover i riktig retning. Vi har på enkelte punkter bedt om ytterligere forbedringer i forslagene, slik at de blir mer treffsikre. Her er noen overordnede refleksjoner knyttet til regjeringens forslag.

Vil fosterbarnets rettssikkerhet styrkes gjennom forslaget til lovendringer?

Ja, forutsatt at alder for partsrettigheter senkes til 12 år. Og at alle barn må få rett til advokat når de flyttes ut av foreldrehjemmet uavhengig av alder. Vi understreker at dersom barnet skal få rettssikkerhet styrket må også fosterforeldre ha prosessuelle rettigheter til å ivareta barnets sak i tillegg til barnets foreldre. Barnet må gis rett til å initiere sak om adopsjon og overføring av foreldreansvar, og å få prøvet om gjenforeningsformålet skal forlates.

Vil Norge ivareta krav iht menneskerettighetene om ivaretagelse av rett til familieliv og krav til rettferdig rettergang gjennom forslag til lovendringer?

Forslaget ivaretar ikke barnet og fosterhjemmets rett til familieliv. Det er uklart når det kan sies å foreligge et familieliv, og hva som skal være rettsvirkningen av dette. Dette spørsmålet må avklares, det er av meget stor betydning på fosterhjemsfeltet. En stor gruppe barn i fosterhjem har sitt familieliv i fosterhjemmet. Rettigheten er ikke sikret. Fosterforeldre må gis prosessuelle rettigheter til å ivareta familielivet og båndene. Barn flyttes inn i fosterhjem fordi det skal utvikles en helsebringende relasjon som skal styrke og hjelpe barnets utvikling. Relasjonen har krav på rettsvern. Når fosterforeldre ikke har prosessuelle rettigheter til i nemnd og rettsapparat å forsvare rettigheten er det i strid med EMK og grunnloven.

Vil fosterbarn sikres ro og stabilitet gjennom forslagene?

Vi støtter forslagene, men er usikre på om forslagene vil gi den ønskede effekt. Både adopsjon og overføring av foreldreansvar som tiltak har høy terskel. Vi anser at tiltaket overføring av foreldreansvar ikke skal ha så høy terskel for å bli anvendt, når ikke bånd til foreldre brytes. Det beror på den enkelte barneverntjeneste om de ønsker å foreslå tiltaket, og adopsjon som tiltak er i dag lite brukt. Departementet anser selv at tiltaket overføring av foreldreansvar vil være lite brukt, jf. beskrivelse av tiltaket i kap. 15 økonomiske og administrative konsekvensene. Vi anser tiltaket vil bli mer attraktivt om man endrer forslaget slik at oppvekstforeldre får samme støtte og hjelp av barnevernet som når de var fosterforeldre. Videre må det være krav om samtykke til besøkskontakt og mulighet for omgjøring av vedtaket dersom oppvekstforeldre trenger det. Vi er i tvil om forslag til sperrefrist regler vil være effektive. Departementet har ikke forslag til regulering av strengere sperrefrist regler der gjenforeningsformålet ikke er forlatt. Innføring av regler om strengere sperrefrist der gjenforeningsformålet er forlatt, bør gjøres enda strengere, og det bør være plikt til å ta stilling til om gjenforeningsformålet skal forlates innen to år og deretter hvert år.

Vil fosterforeldre sikres rettigheter til forutsigbare rammevilkår slik at fosterhjemmet blir stabilt?

Bare dersom rammevilkår konkretiseres som tydelige rettigheter med kriterier som kan overprøves, både faglig og økonomisk rammevilkår. Faglige anbefalinger er ikke i seg selv akseptabel reguleringsmåte. Forslag til tjenestepensjon er viktig. Innholdet i dette må konkretiseres og gjøres til noe frikjøpte fosterforeldre har rettskrav på å få. Frikjøpte fosterforeldre er på jobb for det offentlige og må gis rettigheter som om de er arbeidstakere.

Vil forslagene bidra til godt samarbeid?

Vi etterlyser regel som gir barneverntjenesten plikt til å arbeide med relasjonene der det er mulig. Brobyggerprogrammet er et målrettet tiltak, for å fremme samarbeid mellom de viktige voksne rundt barnet. Der dette er mulig, vil det være et viktig suksesskriterium for stabile plasseringer, godt samvær og gjøre det slik at barnet kan fortelle gode historier om egen oppvekst og identitet.

Mange fosterforeldre kan oppleve samarbeidsvansker med barneverntjenesten. Det er behov for konkrete rettighetsbaserte tiltak som kan settes inn. Det kan være rett til å få meglings tiltak, innføring av klageorgan, rett til å bytte kontaktperson el annen barneverntjeneste mv. Vi ber departementet gå videre på forslag om innføring av tvisteløsningsorgan/ meglingsorgan jf NOU 2018:18.

Det er viktig at ansatte i barnevernet har god kompetanse på relasjonsarbeid.

Vil forslagene bidra til trygge og gode samvær?

Den foreslåtte lovregel for stans av skadelig samvær støttes, men må ha et bredere anvendelsesområde. Regelen må sikre at barneverntjenesten fortløpende gjør helsefaglige og barnevernfaglige vurdering av forsvarligheten når barn har reaksjoner. Veiledning til fosterforeldre må gis der samværsnekt hos barnet ikke er begrunnet i helseskadelige forhold, slik at fosterforeldre kan hjelpe barnet med å håndtere sine følelser, tanker og reaksjoner. Videre må fosterforeldrene også få veiledning i hvordan de skal håndtere sine egne tanker, følelser og reaksjoner i disse situasjonene som er følelsesmessig krevende å stå i for fosterforeldrene.

Veiledning til fosterforeldre er selvfølgelig også viktig der samværs reaksjoner skyldes helse- eller utviklingssskadende samvær, men her er det viktig at slik samvær først og fremst stanses og ikke at veiledning settes inn som eneste tiltak.

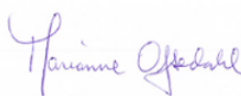
Godt samarbeid mellom foreldre, fosterforeldre og barneverntjenesten er et av suksesskriteriene for gode samvær.

Oslo, 26. Juni 2024

Norsk Fosterhjemsforening

Tone Granaas
Generalsekretær

Marianne Oftedahl
Fagansvarlig